

DOI: <https://doi.org/10.15407/ingedu2022.55.226>

УДК 330.83:330.88(477)

JEL: A11, B21, B22, B30, B31

Квак М.В., кандидатка економічних наук,
доцентка, доцентка кафедри економіки України
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5079-3895>
e-mail: mariya.kvak@lnu.edu.ua

НАУКОВІ НОВАТОРСТВА ПРОФЕСОРА С.М. ЗЛУПКА ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ

Метою статті є теоретичний аналіз формування професором С.М. Злупком синергетичної системи багатогранних напрямів досліджень, які посприяли розвитку сучасної української економічної думки та вивченню її історії. Визначено, що ґрунтовні наукові праці С.М. Злупка стосувались розвитку економічної україніки, використання кібернетичного підходу до з'ясування проблем зайнятості та ринку праці, економічної франкіани, обґрунтування та створення нової актуальної науки – екогомології, теоретичних та прикладних аспектів регіонології, формування економічної культури та культури національної гідності через духовність, моральні та етичні цінності. Використано наукові методи порівняння, індукції та дедукції, історичного та логічного аналізу. Обґрунтовано, що науковий доробок професора С.М. Злупка, який залишається все ще недостатньо вивченим та популяризованим, є дороговказом до забезпечення майбутнього відродження та збалансованого розвитку національної економіки України. Виокремлено головні постулати сучасної економічної думки щодо: дослідження кількісно-якісних економіко-соціальних взаємозв'язків на основі застосування гнучких моделей; визначення напрямів вирішення проблем збалансованого розвитку шляхом створення ощадливого суспільства; залежності конкурентоспроможності та економічної безпеки територій від повноти та достовірності інформації, знань, креативу суспільства. Проаналізовано кое-

© Квак М.В., 2022

ISSN 0320-4421. Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2022. Вип. 55

волюцію новаторських напрямів наукових досліджень професора С.М. Злупка та новітніх вітчизняних та світових економічних концепцій. Аргументовано, що праці С.М. Злупка формують світогляд та економічну культуру національної гідності. Творчий доробок вченого є науковим підґрунтям для повоєнного відродження та розвитку економіки України на засадах національних духовних цінностей, історично сформованої господарської культури, громадянської відповідальності та спрямованості в майбутнє.

Ключові слова: історія української економічної думки, С. Злупко, наукове підґрунтя, повоєнне відродження економіки, регіонологія, етичні цінності, патріотизм, економічна культура.

Kvak M.

PROFESSOR S.M. ZLUPKO'S SCIENTIFIC INNOVATIONS AND THEIR IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF MODERN ECONOMIC CONCEPTS

The aim of the article is a theoretical analysis of the formation of Professor S.M. Zlupko synergetic system of multifaceted areas of research that have contributed to the development of modern Ukrainian economic thought and its history. It is determined that S.M. Zlupko's thorough scientific works concerned the development of economy of Ukraine, the use of a cybernetic approach to clarifying employment and labor market problems, economic frankiana's, substantiation and creation of a new topical science - ecohomology, theoretical and applied aspects of regionology, economic culture and culture of national dignity through spirituality, moral and ethical values. The scientific methods of comparison, induction and deduction, historical and logical analysis in the process of writing the article are used. It is substantiated that the scientific work of Professor S.M. Zlupko, which remains still insufficiently studied and popularized, is a signpost to ensure the future revival and balanced development of the national economy of Ukraine. The main postulates of modern economic thought are identified, relating to: the study of quantitative and qualitative economic and social relationships based on the use of flexible models; identification of directions for solving the problems of sustainable development by creating a thrifty society; dependence of competitiveness and economic security of territories on completeness and reliability of information, knowledge, creativity of mankind. The coevolution of innovative directions of scientific research-

es of Professor S.M. Zlupko and the newest domestic and world economic concepts is analyzed. It is argued that the works of S.M. Zlupko form the worldview and economic culture of national dignity. The scientist's creative output is the scientific basis for the post-war revival and development of Ukraine's economy on the basis of national spiritual values, historically formed economic culture, civic responsibility and orientation to the future.

Keywords: *history of Ukrainian economic thought, S. Zlupko, scientific background, post-war economic revival, regionology, ethical values, patriotism, economic culture.*

Постановка проблеми та її актуальність. Повномасштабне вторгнення російського агресора актуалізувало потребу українців у зміцненні духовного та інтелектуального підґрунтя національного опору та боротьби за свою державність. Наукові дослідження та здобутки вчених, зокрема, у царині економічних і соціальних наук, примножують арсенал засобів протистояння ворогу. Тож звернення до славетних постатей в історії української економічної науки, ідей та напрямків досліджень, які формують національну перспективу, у час війни українського народу за свою національну та державну незалежність, набуває особливого значення.

Потужна наукова праця С.М. Злупка – доктора економічних наук, професора, академіка Академії економічних наук України, засновника та багаторічного завідувача кафедри економіки України імені Михайла Туган-Барановського Львівського національного університету імені Івана Франка, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата премії імені М. Туган-Барановського НАН України, нагородженого відзнакою Американського Біографічного інституту «За відданість науці та вірність людським ідеалам», вилілась у формування науковцем синергетичної системи багатограних напрямів досліджень. Численні ґрунтовні наукові праці С.М. Злупка стосувались розвитку економічної україніки, використання кібернетичного підходу до моделювання проблем зайнятості та ринку праці, економічної франкіани, обґрунтування та створення нової актуальної науки – екогомології, теоретичних та прикладних аспектів регіонології, формування економічної культури та культури національної гідності через духовність, моральні та етичні цінності. Без сумніву, наукові праці професора С.М. Злупка, які залишаються ще недостатньо вивченими та популяризованими, є дороговказом до забезпечення повоєнного

відродження та майбутнього збалансованого розвитку національної економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання висвітлення історії української науки та наукознавства, зокрема, спадщини професора С.М. Злупка та його творчого шляху стали актуальними в останні роки, як рефлексія та переосмислення теперішніх негативних економічних трендів. Вони досліджувалися такими українськими вченими, як З. Ватаманюк, Л. Гринів, А. Гриценко, С. Голубка, О. Голубник, Н. Жигайло, М. Кічурчак, О. Ковалюк, В. Небрат, С. Панчишин, В. Приймак, О. Стефанишин, О. Шубін та іншими. Проте наукові дослідження новаторств проф. С.М. Злупка та їх вплив на формування і розвиток нових вітчизняних та світових економічних концепцій потребують подальшого розвитку.

Мета і завдання статті. Метою статті є теоретичний аналіз формування проф. С.М. Злупком синергетичної системи багатограних напрямів досліджень, які посприяли розвитку сучасної української економічної думки та вивченню її історії. У контексті поставленої мети визначені такі завдання: проаналізувати наукові праці С.М. Злупка, що стосувались розвитку економічної україніки, використання кібернетичного підходу до моделювання проблем зайнятості та ринку праці, економічної франкіани, обґрунтування та створення нової актуальної науки – екогомології, теоретичних та прикладних аспектів регіонології, формування економічної культури та культури національної гідності через духовність, моральні та етичні цінності; виокремити головні постулати сучасної економічної думки та визначити коеволюційні зв'язки новаторських напрямів наукових досліджень проф. С.М. Злупка та новітніх вітчизняних і світових економічних концепцій.

Виклад основного змісту дослідження. Як студентка і аспірантка видатного українського вченого С.М. Злупка (1931–2006) в минулому, а тепер – доцент кафедри економіки України імені Михайла Туган-Барановського Львівського національного університету імені Івана Франка, хочу зазначити, що він якісно доповнив теорію національного багатства екогомологією – наукою, яка розглядає в органічній єдності розвиток людини і довкілля [1, с. 572]. На думку вченого, «тільки на основі глибокого розуміння розвитку людини і природного довкілля, тільки завдяки залученню усіх людських резервів і мотивацій щодо збереження

у якісному стані останнього, людина здатна забезпечити собі виживання у майбутньому» [2, с. 378]. Українську землю, її родючі чорноземи вчений вважав національним багатством, «коморою продовольства й основою безпеки» [2, с. 67]. У єдності землі, праці та ощадливості, на думку вченого, закладений фундамент нашого національного матеріального і духовного добробуту.

Не можна не погодитись із професором С.М. Злупком, який вважав, що «національне господарство повинно творити органічну цілісність взаємопов'язаних приватних, колективних та іншого типу господарств, розташованих у межах держави» [3, с. 9]. Тому очевидно, на нашу думку, є визнання назви категорії «національне багатство» як найправильнішої. Оскільки, за нашим переконанням, некоректно ототожнювати національне багатство з народним чи суспільним, як це робиться по даний час.

Професор С.М. Злупко все своє життя присвятив примноженню наукового капіталу України, був видатним представником української школи фізичної економії, також відродив із забуття багато постатей української економічної науки, які, в умовах російського політичного домінування ні етнічно, ні світоглядно раніше не ідентифікувались як українці.

Підтвердженням національно-патріотичної життєвої позиції справжнього українця, професора С.М. Злупка, є те, що, на його думку, «ніхто у світі так не пристосував космополітичну за своїм характером доктрину до потреб розбудови національної економіки і національної держави» [4, с. 288], як Ю. Бачинський. Необхідність формування національної економіки, або національного господарства, Ю. Бачинський обґрунтував у своєму революційному дослідженні «Україна irredenta» (1895). У цій праці автор проаналізував суспільно-економічні відносини в Росії в кінці ХІХ ст. та зробив висновок, що Україна повинна стати незалежною державою. Тобто має розвивати національну економіку та покращувати рівень життя власного населення, а не бути підкореною та експлуатованою іншими країнами, що є дуже актуальним для сьогодення.

Теорію і практику національного господарства професор доповнив регіоналістикою, яка набуває особливої актуальності в контексті територіально-адміністративної реформи та необхідності розвитку територіальних громад, які є частиною національної та глобальної систем. Надзвичайно правильним є застереження професора С.М. Злупка про небезпеку формування таких

утворень та сприянню їх економічній самостійності «у країнах із несформованою національною економікою та несконсолідованою суспільністю» [5, с. 12], адже це може підірвати економічний суверенітет та національну безпеку держави.

Не можна не згадати про висвітлення та популяризацію професором С.М. Злупком економічного світогляду українського генія І. Франка, який вважав «справжнім океаном, що несеться у всесвіті» [6, с. 27] та поділяв пророче визначення ним європейського напрямку історико-економічного розвитку долі української держави. Адже широта економічного доробку І. Франка вражає своєю самобутністю, глибиною аналізу тогочасних проблем економічного розвитку з революційно-демократичної точки зору. Однак, незважаючи на те, що праці були написані в умовах тогочасних цензурних обмежень, І. Франко проявив «велику силу, глибину, оригінальність і неповторність економічних поглядів», показав «внутрішній зв'язок з минулим, сучасним і майбутнім українського народу» [6, с. 36].

Отже, на нашу думку, доцільно виокремити головні постулати сучасної економічної думки та визначити коеволюційні зв'язки новаторських напрямів наукових досліджень проф. С.М. Злупка та новітніх вітчизняних і світових економічних концепцій (табл. 1).

Про небайдужість до проблем розвитку економіки української держави свідчить також те, що професор С.М. Злупко є засновником єдиної в Україні кафедри економіки України імені Михайла Туган-Барановського Львівського національного університету імені Івана Франка. Вчений-педагог свято вірив, що якісна освіта через призму функціонування осередку економічної україніки та популяризації доробку українських вчених створить генерацію лідерів-українців, тих патріотів, які будуть захищати власні національні інтереси, стануть основою формування і розвитку сильної національної економіки та зможуть викристалізувати конкурентні переваги, які дозволять нашій державі посісти гідне місце на міжнародній арені.

Висновки. Професор С.М. Злупко як багатогранна особистість із гострим відчуттям актуальних соціально-економічних та екологічних проблем, в якій поєднувались блискучий науковець-економіст, педагог, історик, чудовий лектор, був надзвичайно обдарованою Богом, талановитою, авторитетною людиною з яскраво вираженою відвертою національною позицією.

Таблиця 1

Сучасна коеволуція новаторських напрямів наукових досліджень проф. С.М. Злупка та новітніх вітчизняних і світових економічних концепцій

Новаторські напрями наукових досліджень проф. С.М. Злупка	Пріоритетні сучасні економічні концепції	Головні постулати модерної економічної думки
Економічна україніка	Концепція інституційної економіки. Концепція цифрової економіки.	Формування національної економіки України на основі системного аналізу політичних, економічних, соціальних, правових проблем та створення ефективної системи суспільних інститутів розвитку.
Кібернетичні основи дослідження проблем зайнятості та ринку праці	Концепція соціоeкономіки. Концепція нейроекономіки.	Дослідження кількісно-якісних економіко-соціальних взаємозв'язків на основі застосування гнучких моделей.
Економічна франкіана	Концепція еволюційної економіки.	Вивчення трансформації економіки через розуміння людини як базису цивілізації та культури при одночасній духовно-моральній перебудові суспільства.
Екогенологія	Концепція сталого розвитку. Концепція екологічної економіки. Концепція національного багатства.	Визначення напрямів вирішення проблем збалансованого розвитку шляхом створення ощадливого суспільства.
Регіонологія	Концепція інформаційної економіки. Концепція знаннєвомісної економіки. Концепція макроекономічної конвергенції /дивергенції.	Доведення залежності конкурентоспроможності та економічної безпеки територій від повноти та достовірності інформації, знань, креативу людства.
Економічна культура та культура національної гідності	Концепція поведінкової економіки.	З'ясування впливу когнітивно-емоційних (психологічних) факторів на прийняття патріотичних управлінських рішень людьми у різноманітних економічних ситуаціях.

Джерело: авторська розробка.

Він все своє життя присвятив дослідженню національної економічної історії та господарської культури, моделюванню української економічної перспективи заради добробуту українців, зміцнення Нації та Держави.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі будуть стосуватись аналізу впливу теоретичних та прикладних аспектів регіонології проф. С.М. Злупка на формування та поглиблення концепції макроекономічної конвергенції та дивергенції соціально-економічного розвитку держав в умовах глобалізації та прояву механізму спотворення суспільного відтворення через дію «стріли Арімана».

1. Злупко С. Економічна наука і наукознавство: монографія. Упорядник Я. Злупко. Львів: Тріада плюс, 2006. 776 с.
2. Злупко С. Воля народу – добробут нації. Львів: Тріада плюс, 2005. 632 с.
3. Злупко С.М. Перехідна економіка: сучасна Україна: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 324 с.
4. Злупко С.М. Основи історії економічної теорії: навч. посіб. Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2001. 628 с.
5. Злупко С. Основи регіонології: навчально-методичний посібник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.В. Стефанишин. Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2011. 234 с.
6. Злупко С. Іван Франко і економічна думка світу. Львів: Видавничий центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2006. 413 с.

References

1. Zlupko, S. (2006). Economic science and science of science. Lviv: Triada plus [in Ukrainian].
2. Zlupko, S. (2005). The will of the people – the welfare of the nation. Lviv: Triada plus [in Ukrainian].
3. Zlupko, S. (2006). Transition economy: modern Ukraine. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
4. Zlupko, S. (2001). Basics of the history of economic theory. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
5. Zlupko, S. (2011). Bases of regionology: tutorial. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
6. Zlupko, S. (2006). Ivan Franko and economic thought of world. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22 серпня 2022 р.